

Rovdjurens skydd i Europa riskerar att urholkas

EU har tagit fram riktlinjer för hur de stora rovdjuren ska bevaras enligt naturskyddslagarna. Oroväckande är att jakt kan komma att tillåtas på strikt skyddade arter genom en ”uppluckring” av Art- och habitatdirektivet.

De stora rovdjuren är de arter som rör sig över störst områden i Europa, samtidigt som det är en stor utmaning att bevara dem. Bara genom att arbeta tillsammans kan vi hoppas på att säkra deras fortsatta samexistens med människor i Europa, menar EU-kommissionen. Målet är att EU-länderna ska samarbeta mer över gränserna för rovdjuren.

Viktiga hörnstenar i den Europeiska naturvårdspolicyn är EU:s naturskyddslag i Fågeldirektivet och Art- och Habitatdirektivet. Det senare direktivet omfattar fler än 1000 arter av växter och djur som ska skyddas samt mer än 200 livsmiljöer (habitat). De stora rovdjuren björn, varg och lodjur listas i Art- och Habitatdirektivets bilaga 4 och hör till dem som ska åtnjuta ett strikt skydd, medan arter i bilaga 5 i viss mån kan förvaltas genom till exempel jakt. Järven fattas än så länge i bilaga 4, då arten endast förekommer i Sverige och Finland, vilka blev medlemmar efter att direktivet utformats.

Hur det strikta skyddet för arterna ska genomföras stadgas i de två grundläggande paragraferna i Art- och Habitatdirektivet: artikel 12 om själva skyddet och artikel 16 som radar upp några specifika skäl enligt vilka undantag medges från detta skydd. Det har visat sig finnas problem med tolkning och tillämpning av dessa texter.

EU-kommissionens Generaldirektorat har därför tagit fram ett dokument med riktlinjer för hur Art- och Habitatdirektivet ska tolkas och tillämpas. Dokumentet, från 2007, heter ”Guidance document on the strict protection of animal species” och utgör mycket intressant läsning. Riktlinjerna är inte bindande för EU-länderna, men utgör en vägledning. Det är endast EU-domstolen som kan göra en definitiv uttolkning av hur ett direktiv ska efterlevas.

SAMTIDIGT HAR EN grupp forskare med Europas rovdjur i fokus, ”Large Carnivore Initiative for Europe” (LCIE), som sorterar under den internationella Naturvårdsunionen (IUCN), fått i uppgift att ta fram riktlinjer för förvaltningsplaner för stora rovdjur på populationsnivå - istället för på nationsnivå.

I detta arbete har gruppen även försökt sig på att ge en mer preciserad definition av begreppet ”gynnsam bevarandestatus”, vilket är det mål som måste uppnås enligt Art- och Habitatdirektivet, samt för också fram en generös

tolkning av hur undantagsreglerna i Artikel 16 ska tillämpas av medlemsländerna. LCIEs förslag återfinns i dokumentet ”Guidelines for Population Level Management Plans for Large Carnivores”, vilket presenterades av forskaren Luigi Boitani på det nationella rovdjursrådets möte på Naturvårdsverket i maj 2007. I juni i år diskuterades det slutgiltigt på ett europeiskt möte i Postonja i Slovenien.

DET FINNS VISSA uttolkningar och begrepp i LCIE-dokumentet som inger oro. Bland tolkas undantagsreglerna i artikel 16 1.e) som att de medger en ”noggrant reglerad jakt på rovdjur”. Att 16 1.e) sålunda skulle medge ”jakt” i stället för ”insamling och förvaring” (som det står i direktivet) är en tolkning som frångår direktivets ursprungliga intentioner och skulle innebära att skyddet för samtliga arter i bilaga 4 urholkas, samt att de fyra övriga skälen för undantag (16 a-d) blir helt överflödiga.

Denna tolkning av undantag e) har redan tillämpats av Lettland med EU-kommissionens goda minne, men inte prövats av EU-domstolen. Årets svenska jakt på lodjur (som ju omfattas av det strikta skyddet i bilaga 4), beviljades av Naturvårdsverket med åberopande av denna tolkning.

Jag menar att det, i de fall en population har så gynnsam status att den behöver ”förvaltas genom jakt”, vore rimligare att populationen istället kunde flyttas från bilaga 4 till bilaga 5 (vilket alltså inte går idag), även om detta inte är en helt enkel process.

LCIE har också feltolkat IUCNs hotkategori ”missgynnad” och jämfällt den med begreppet livskraftig, vilket är en felaktig tolkning. Vidare har LCIE missat att specifikt inkludera kriterier för att rovdjurspopulationerna ska kunna bli långsiktigt genetiskt livskraftiga i de kriterier som tagits fram för att precisera innebörden av begreppet ”gynnsam bevarandestatus”.

Att bevara arter handlar om arters överlevnad på planeten jorden (för ”evig” framtid) och inte bara om kortsiktig överlevnad inom det mycket begränsade tidsspänn vi tycker oss kunna överblicka i vår egen planering.

Den aktuella svenska Rovdjursutredningen har tyvärr i hög grad tagit fasta på LCIE:s definition av gynnsam bevarandestatus och inkluderat misstagen, samtidigt som den ignorerat andra förtjänster som finns i LCIE-dokumentet.

Art- och habitatdirektivets artikel 12 och 16

Enligt artikel 12 är det förbjudet att fånga, döda eller störa arter listade i bilaga IV, bl.a. björn, lodjur och varg. Undantag får göras enligt artikel 16: ”förutsatt att det inte finns någon annan lämplig lösning och att undantaget inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos bestånden av de berörda arterna i deras naturliga utbredningsområde”, av följande anledningar:

”a) För att skydda vilda djur och växter och bevara livsmiljöer. b) För att undvika allvarlig skada, särskilt på gröda, boskap, skog, fiske, vatten och andra typer av egendom. c) Av hänsyn till allmän hälsa och säkerhet, eller av andra tvingande orsaker som har ett allt överskuggande allmänintresse, inbegripet orsaker av social eller ekonomisk karaktär och betydelsefulla positiva konsekvenser för miljön. d) För forsknings- och utbildningsändamål, för återinplantering och återinförelse av dessa arter och för den uppfödning som krävs för detta, inbegripet artificiell förökning av växter. e) För att under strängt kontrollerade förhållanden selektivt och i begränsad omfattning tillåta insamling och förvaring av vissa exemplar av de arter som finns förtecknade i bilaga 4 i en begränsad mängd som fastställs av de behöriga nationella myndigheterna.”

ANN DAHLERUS